

I. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Πρωτοκορινθιακό αγγείο από το 640 π.Χ. -630 π.Χ. Βρέθηκε στην Κόρινθο και φυλάσσεται στο Μουσείο του Λούβρου, Παρίσι, Γαλλία. Απεικονίζει ζώα και Σφίγγα (ανατολικής επιρροής).

Πηγή: http://de.wikipedia.org/wiki/Orientalisierender_Stil

1. Η μετανάστευση των Ελληνίδων και Ελλήνων στην αρχαιότητα

Οι Έλληνες από τα παλαιότερα χρόνια ήταν λαός μεταναστευτικός. Πρώτες αναφορές από την αρχαιότητα έχουμε ήδη το 734 π.Χ. από τον ιστορικό Θουκυδίδη. Οι λόγοι για τους οποίους αρχικά μετανάστευαν οι Έλληνες στην αρχαιότητα ήταν κυρίως για να εξασφαλίσουν και να επεκτείνουν τις εμπορικές συναλλαγές τους. Έτσι λοιπόν ίδρυσαν αποικίες και με τον καιρό καινούργιες πόλεις. Στους τόπους αυτούς Έλληνες και γηγενείς αλληλοεπηρεάστηκαν και αντάλλαξαν πολιτισμικά στοιχεία, κάτι που δηλώνεται π.χ. στις παραστάσεις των κεραμικών αγγείων που σώζονται έως σήμερα.

Δωρικός ναός ή Ναός του Ποσειδώνα από τον 4ο π.Χ. αιώνα. Στον Τάραντα της Ιταλίας.

Πηγή: http://de.wikipedia.org/wiki/Geschichte_von_Tarent

Κατά την περίοδο του Β΄ ελληνικού αποικισμού ο ελληνισμός εξαπλώθηκε και διευρύνθηκε με την εκστρατεία του Αλεξάνδρου. Ήταν μία περίοδος ανανέωσης, κατά την οποία οι Έλληνες συναντούν τους πολιτισμούς της Ανατολής (αιγυπτιακό, μεσοποταμιακό, περσικό, ινδικό, φοινικικό, συριακό, γηγενείς μικρασιατικούς πολιτισμούς, κ.α.) με τους οποίους βρίσκονται σε διαρκή αλληλεπίδραση, από την οποία προκύπτει ο ελληνιστικός πολιτισμός.

Η γλώσσα, που αναδεικνύεται ως διεθνής γλώσσα της εποχής είναι η ελληνιστική κοινή, δηλαδή τα απλοποιημένα ελληνικά τα οποία κυριαρχούν σε όλη την ανατολική Μεσόγειο.

Δείγματα από τις ανασκαφές και ιστορικές αναλύσεις αποδεικνύουν, πως η διαπολιτισμική επιρροή στην αρχαιότητα μεταξύ των τριών μεγάλων πολιτισμών Ελλάδας, Αιγύπτου και Ρώμης εμπλούτισε και εξέλιξε την πολιτισμική τους ταυτότητα.

Ο πολιτισμός των αρχαίων Ελλήνων άσκησε σημαντική επίδραση στη γλώσσα, την πολιτική, τη φιλοσοφία, την επιστήμη και τις τέχνες, κυρίως κατά την περίοδο της Αναγέννησης στη Δυτική Ευρώπη και κατά τις κλασικιστικές περιόδους το 18ο και 19ο αιώνα στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ.

Ελληνική αποικιοκρατία
8ο π.Χ. - 6ο π.Χ. αιώνα
(κόκκινες ταμπέλες)

Πηγή: http://de.wikipedia.org/wiki/Griechische_Kolonisation

Στήλη της Ροζέττας από το 2ο π.Χ. αιώνα βρέθηκε στην πόλη Rachid, Κάτω Αίγυπτος και φυλάσσεται στο Βρετανικό Μουσείο του Λονδίνου, Μ. Βρετανία. Η Στήλη φέρει εγχάρακτη μια επιγραφή σε δύο γλώσσες (αιγυπτιακή και ελληνική) και τρία συστήματα γραφής (ιερογλυφικά, δημόδη αιγυπτιακή, ελληνική).

Πηγή: http://el.wikipedia.org/wiki/Στήλη_της_Ροζέττας

2. Η μετανάστευση των Ελληνίδων και Ελλήνων στους νεότερους χρόνους

Η μετανάστευση των νεότερων χρόνων μετά την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους (1830) είχε ως προορισμό από το 1830 έως το 1900 τα ανατολικό-ευρωπαϊκά κράτη και την Αίγυπτο. Το 1900 έως το 1920 κύριος προορισμός ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Η μετανάστευση αυτή ήταν μόνιμη και συνεχίστηκε το 1950 φτάνοντας το 1966 στο ανώτερο σημείο της. Το 1946 έως το 1949 μετανάστευσαν Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες προς τα ανατολικά κράτη της Ευρώπης και το 1955 ξεκίνησε το μεγάλο ρεύμα της μετανάστευσης προς τις ευρωπαϊκές χώρες, όπως τη Γερμανία, Αυστρία, Ελβετία, Σουηδία.

Οι λόγοι για τους οποίους κάθε φορά μεταναστεύουν οι άνθρωποι διαφέρουν ανάλογα με την εποχή της μετανάστευσης και τα δεδομένα αυτής. Ο λόγος που ωθεί ένα άτομο στη μετανάστευση μπορεί να αποτελείται από ένα σύμπλεγμα διαφόρων παραγόντων και βιογραφικών επιδράσεων. Μερικοί από τους λόγους της μετανάστευσης είναι οι ακόλουθοι:

Οι δυσχερείς οικονομικές συνθήκες ενός κράτους π.χ. η αυξημένη ανεργία στις πόλεις, οι χαμηλοί μισθοί, η ραγδαία αύξηση των τιμών των προϊόντων και κατά συνέπεια η αύξηση του κόστους ζωής, όπως και η έλλειψη δυνατοτήτων και ευκαιριών αποτελούσαν και αποτελούν ένα κίνητρο μετανάστευσης για την αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής και καλυτέρευσης του βιοτικού επιπέδου.

Λόγοι πολιτικοί ή εθνικοί, π.χ. πόλεμος, κατοχή, διωγμός, εξορία, πολιτική αστάθεια και διαταραχές σε ένα κράτος όπως π.χ. μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922, ή την περίοδο της δικτατορίας 1967-1974 είναι γεγονότα ζωτικής σημασίας, διότι στερούν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα όπως αυτό της ελευθερίας και ίσως και της σωματικής ακεραιότητας. Κοινωνικοί λόγοι, όπως θάνατος, αρρώστια,

οικογενειακά προβλήματα είναι επίσης γεγονότα, που επηρεάζουν αρνητικά την κοινωνική ζωή των ατόμων και συντελούν στην αναζήτηση αλλαγής του τόπου.

Άλλοι λόγοι που έχουν σχέση με τη γεωπολιτική θέση, όπως απόμερα χωριά, μικρά νησιά, ορεινές, άγονες αγροτικές περιοχές αλλά και καταστροφές από σεισμούς, πλημμύρες δυσχεραίνουν τις συνθήκες διαβίωσης και ωθούν στην αλλαγή τόπου και χώρας.

Η διάρκεια της μετανάστευσης διαφέρει ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα μετανάστευσης αλλά και την πατρίδα, όπως επίσης και με τις προσωπικές ιδιαιτερότητες και ανάγκες των ανθρώπων που μεταναστεύουν.

Η μετανάστευση των Ελλήνων προς τις ευρωπαϊκές χώρες διαφέρει από εκείνη προς τις υπερατλαντικές χώρες, διότι στη δεύτερη περίπτωση έχουμε την τάση της μόνιμης ενώ στη πρώτη της αρχικά χρονικά προγραμματισμένης μικρής διάρκειας μετανάστευσης. Ένας από τους λόγους, που συνέβαλαν σ' αυτή τη διαφορά είναι η μεγάλη απόσταση της Αμερικής, του Καναδά και της Αυστραλίας από την Ελλάδα, σε σύγκριση με τους μετανάστες στις ευρωπαϊκές χώρες που με τις συχνές επισκέψεις στις διακοπές τους μπορούσαν να διατηρούν έντονες τις συγγενικές και φιλικές σχέσεις τους. Έτσι ο προγραμματισμός μικρής παραμονής στο εξωτερικό άφηνε το δρόμο και τον πόθο της επιστροφής στην Ελλάδα ανοιχτό.

3. Ο δρόμος από και προς τη Γερμανία...

Αν δει κανείς το ιστορικό της μετανάστευσης θα διαπιστώσει, πως η Γερμανία ήταν πάντοτε και είναι διάβαση και στόχος μεταναστευτικών ρευμάτων. Κατά την πάροδο των χρόνων

Γερμανοί μετανάστες επιβιβάζονται στο πλοίο από το Αμβούργο για την Αμερική 1850

Πηγή: <http://de.wikipedia.org/wiki/Emigration>

πέρασαν πολλοί άνθρωποι τα σύνορα της Γερμανίας. Πριν από εκατό και περισσότερα χρόνια ήρθαν από την ανατολική Ευρώπη Εβραίοι στη Γερμανία και την ίδια περίοδο μετανάστευαν 1,5 εκατομμύριο Γερμανοί για την Αμερική.

Αναφέρεται, πως μεταξύ 1800 και 1930 περίπου 7 εκατομμύρια Γερμανοί μετανάστευσαν, για οικονομικούς και πολιτικούς λόγους, από την Γερμανία για άλλες χώρες. Στις αρχές της βιομηχανοποίησης το 19ο αιώνα ήρθαν Πολωνοί ως εποχιακοί εργάτες στην περιοχή του Ρουρ. Σήμερα αποτελούν ένα ενταγμένο κομμάτι του γερμανικού κράτους.

Την περίοδο μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, στα πλαίσια του «οικονομικού θαύματος», όπως αποκαλείται από τους οικονομολόγους, η Γερμανία χρειαζόταν εργατικό δυναμικό, που η ίδια δεν μπορούσε να καλύψει από τους γηγενείς της. Έτσι την δεκαετία του 1950 και 1960 η Γερμανία υπέγραψε συμβάσεις με διάφορα κράτη για την αποστολή εργατών.

Οι εργάτες μετανάστες, οι λεγόμενοι «Gastarbeiter» έρχονταν από την Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία, Τουρκία, την πρώην Γιουγκοσλαβία και από την Ελλάδα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας για να εργαστούν και ήταν στις ηλικίες μεταξύ 18 και 45 ετών. Ήδη το όνομα «Gastarbeiter» δήλωνε την προσωρινότητα της παραμονής τους στη Γερμανία, η οποία θα ήταν σύντομης διάρκειας και συνδεδεμένη με την εργασία τους. Σύμφωνα με την αρχή της εναλλαγής (Rotationsprinzip) οι εργάτες θα έρχονταν

Η γερμανική Επιτροπή (Deutsche Kommission) υπογράφει συμβάσεις με τα κράτη αποστολής εργατών

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής κοινότητας Φρανκφούρτης

για ένα διάστημα ως 3 - 5 χρόνων και κατόπιν θα τους αντικαθιστούσαν άλλοι συμπατριώτες τους. Αυτό το μέτρο δεν εφαρμόστηκε διότι οι εργοδότες διαμαρτυρήθηκαν, πως δεν συνέφερε οικονομικά μιας και αυτό θα σήμαινε, πως κάθε φορά θα έπρεπε να εκπαιδεύουν τους νέους εργάτες μετανάστες. Έτσι, λοιπόν, ο αριθμός των εργαζόμενων μεταναστών έφτασε το 1973 το μέγιστο ποσοστό με 2,6 εκατ. και ο συνολικός αριθμός ήταν 4 εκατ. και αποτελούσε το 7% του συνολικού πληθυσμού της τότε Δ. Γερμανίας. Ο μεγαλύτερος αριθμός μεταναστών προέρχονταν από την Τουρκία (605.000), Γιουγκοσλαβία (535.000), την Ιταλία (450.000) και την Ελλάδα (407.000). Σήμερα αυτοί οι εργάτες αποτελούν την πρώτη γενιά μεταναστών και την πλειοψηφία αυτών των αλλοδαπών χωρίς γερμανική υπηκοότητα.

Οι μετανάστες από τις μεσογειακές χώρες κατέφταναν αρχικά στο Μόναχο και από εκεί προωθούνταν στις άλλες περιοχές της Γερμανίας, όπου χρειαζόνταν εργάτες. Τα κρατίδια της Βαυαρίας, της Βάδης-Βυτεμβέργης της Βόρειας Ρηνανίας Βεσφαλίας και του Βερολίνου απορρόφησαν το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών.

Τα μεταναστευτικό ρεύμα διαφοροποιείται τη δεκαετία του 1980 όταν χιλιάδες μετανάστες έρχονται, κυρίως μεταξύ 1983 και 1997, ζητώντας πολιτικό άσυλο. Πάλι η Γερμανία γίνεται το κέντρο έλξης μεταναστών κυρίως λόγω των ευμενών νομικών συνθηκών, που κάνουν την αναζήτηση ασύλου ευκολότερη από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, το πλαίσιο αυτό τροποποιείται το 1993. Από το 2000 υπάρχει ένας νέος νόμος περί υπηκοότητας (Staatsangehörigkeitsgesetz) και από το 2005 ένας νεότερος νόμος (Zuwanderungsgesetz), που καθορίζει τη μετανάστευση στη Γερμανία.

Σήμερα ζουν στη Γερμανία 7,4 εκατ. μετανάστες και 15,3 εκατ. άνθρωποι (1/2 έχουν τη γερμανική υπηκοότητα) έχουν ιστορικό μετανάστευσης (Migrationshintergrund) δηλαδή 18,6% του συνολικού πληθυσμού της Γερμανίας και

Το τραίνο φέρνει τους μετανάστες στη Γερμανία (περίοδος του 1960)

Πηγή: br-online.de

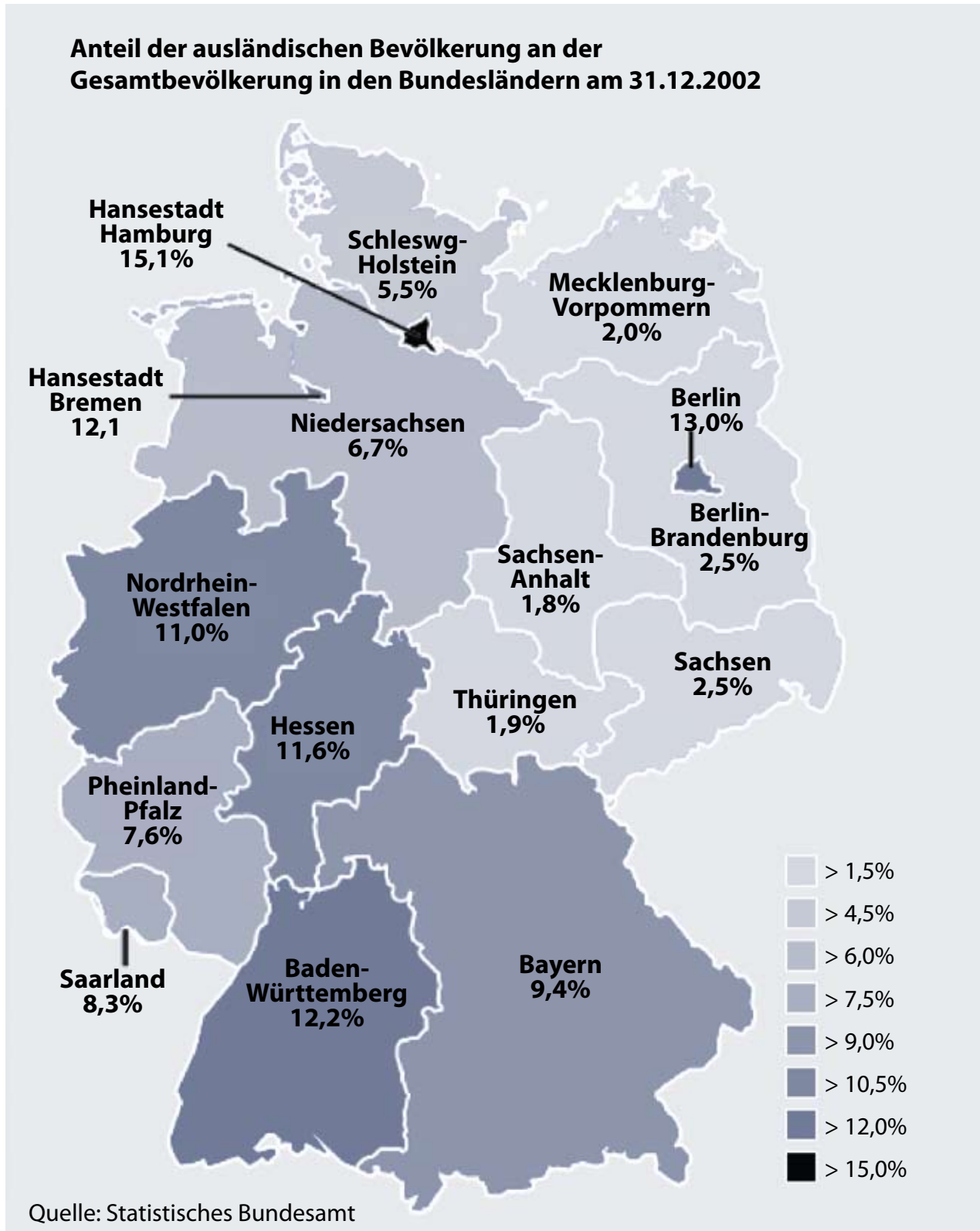

Στις 10 Σεπτέμβρη 1964 καταφτάνει στη Γερμανία ο εκατομμυριοστός Gastarbeiter στην Κολωνία (Köln-Deutz), ο 38χρονος Πορτογάλος Armando Rodrigues de Sà και μελλοντικός εργάτης της Ford και δέχεται ως δώρο υποδοχής ένα μηχανάκι.

Πηγή: br-online.de

ένα 40% είναι στις ηλικίες κάτω των 25 ετών, που κατά ένα μεγάλο ποσοστό ζει στο Αμβούργο και στη Βρέμη. Από αυτούς 1,9 εκατ. είναι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4. Η εργατική μετανάστευση των Ελληνίδων και Ελλήνων στη Γερμανία

Μετά το 1960 η Γερμανία ήταν ο κύριος προορισμός εργατικής μετανάστευσης των Ελλήνων. Υπολογίζεται ότι μεταξύ 1960 και 1977 σχεδόν κάθε δεύτερο άτομο που μετανάστευε από την Ελλάδα είχε για προορισμό τη Γερμανία. Η Γερμανία είχε το μεγαλύτερο ποσοστό Ελλήνων μεταναστών και μεταναστών από όλα τα ευρωπαϊκά κράτη. Το 1966 οι Έλληνες ήταν σε αριθμό μετά τους Ιταλούς δεύτεροι σε σειρά και αποτελούσαν το 15,4% των εργατών μεταναστών. Η πλειοψηφία των Ελλήνων μεταναστών προέρχονταν από τη βόρεια Ελλάδα και την Ήπειρο και οι περισσότεροι εγκαταστάθηκαν αρχικά στα κρατίδια της Ρηνανίας-Βεστφαλίας, της Βάδης-Βυτεμβέργης και της Βαυαρίας.

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

Διαβατήρια από τα πρώτα χρόνια της μετανάστευσης, στα οποία αναγράφεται «Βασίλειον της Ελλάδος»

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

Τρεις τύποι διαβατηρίων που σηματοδοτούν τρεις διαφορετικές εποχές μετανάστευσης

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

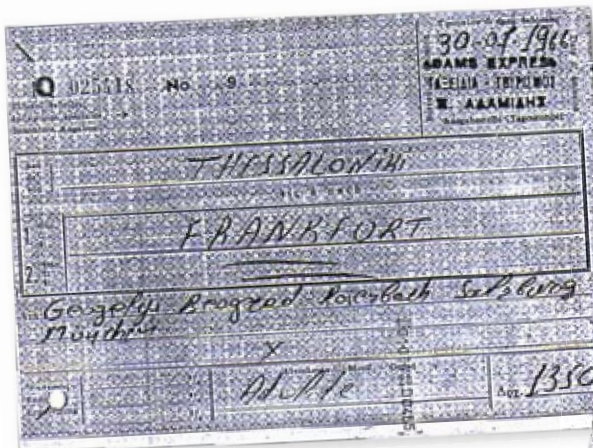

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Το πλοίο “Κολοκοτρώνης” μετέφερε τους Έλληνες μετανάστες την περίοδο του 1960 από το λιμάνι του Πειραιά στην Ιταλία (συνήθως Μπρίντιζι).

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας Νυρεμβέργης

Πηγή: Αρχείο Γρηγορίου Ζαρκάδα

Εισιτήρια τρένου με κατεύθυνση Θεσσαλονίκη - Φρανγκφούρτη το 1966

Πηγή: Αρχείο Γρηγορίου Ζαρκάδα

Ταμπέλα τρένου που φεύγει από Ελλάδα με προορισμό το Μόναχο μεταφέροντας τους μετανάστες (δεκαετία του 1960)

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας Νυρεμβέργης

Γυναίκες και άντρες
φτάνουν στη Γερμανία για να
εργαστούν, 1967

*Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας
Φρανκφούρτης*

Αφίξεις στο σταθμό του Μονάχου
μετά από τρεις μέρες ταξίδι από τη
Θεσσαλονίκη για τη Γερμανία.
Άλλοι ίσως να έχουν συμπληρώσει
και εβδομάδα στο ταξίδι για
να πάνε από το χωριό στην
Θεσσαλονίκη ή στην Αθήνα.

*Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας
Φρανκφούρτης*

Το συμβόλαιο για δουλειά
υπογράφεται και μαζί μ' αυτό και
η ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον.
Το χαμόγελο στο πρόσωπο
σημαίνει μπορώ να ξεκινήσω να
κάνω σχέδια....

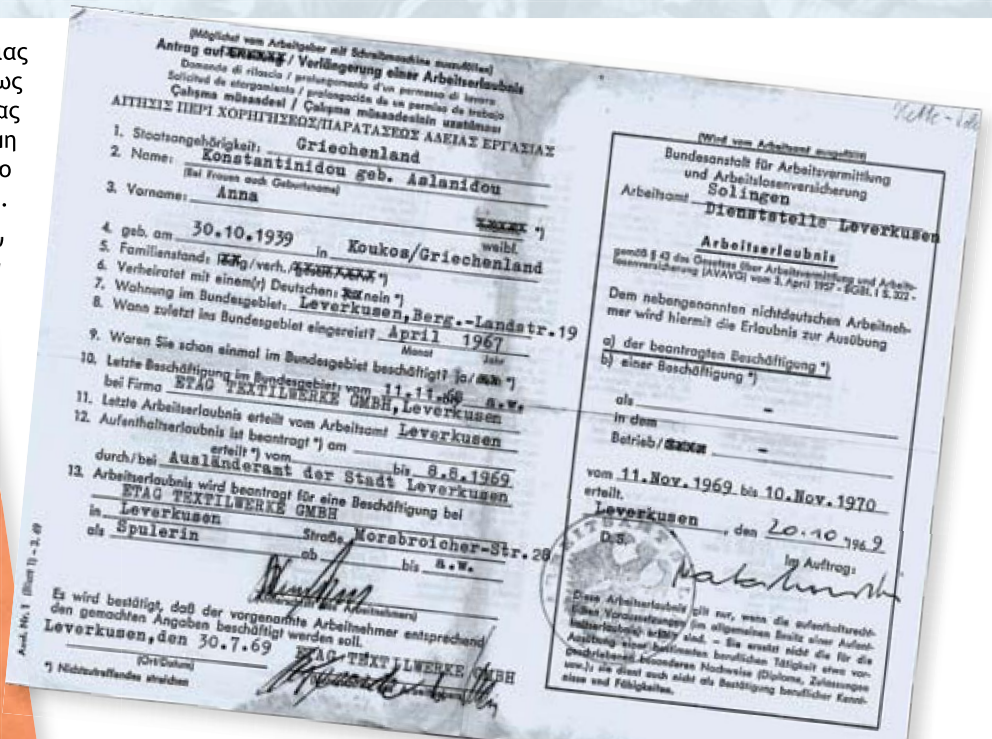
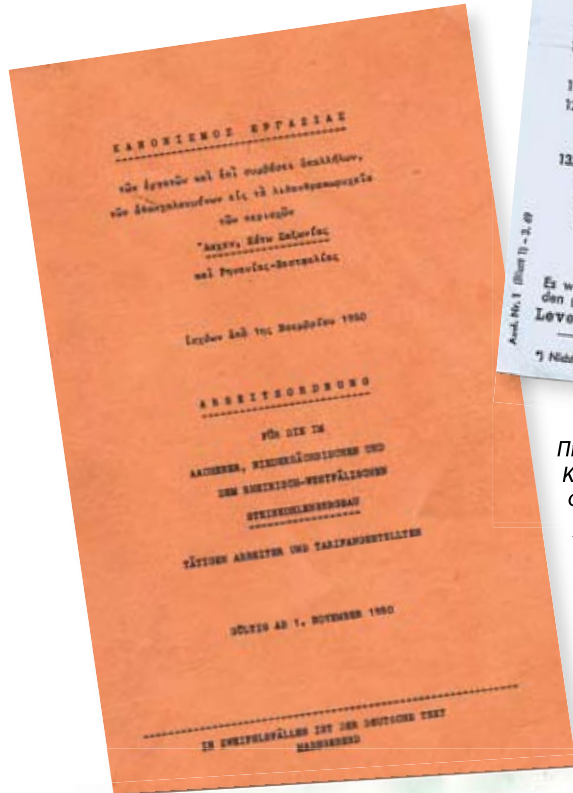
*Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας
Φρανκφούρτης*

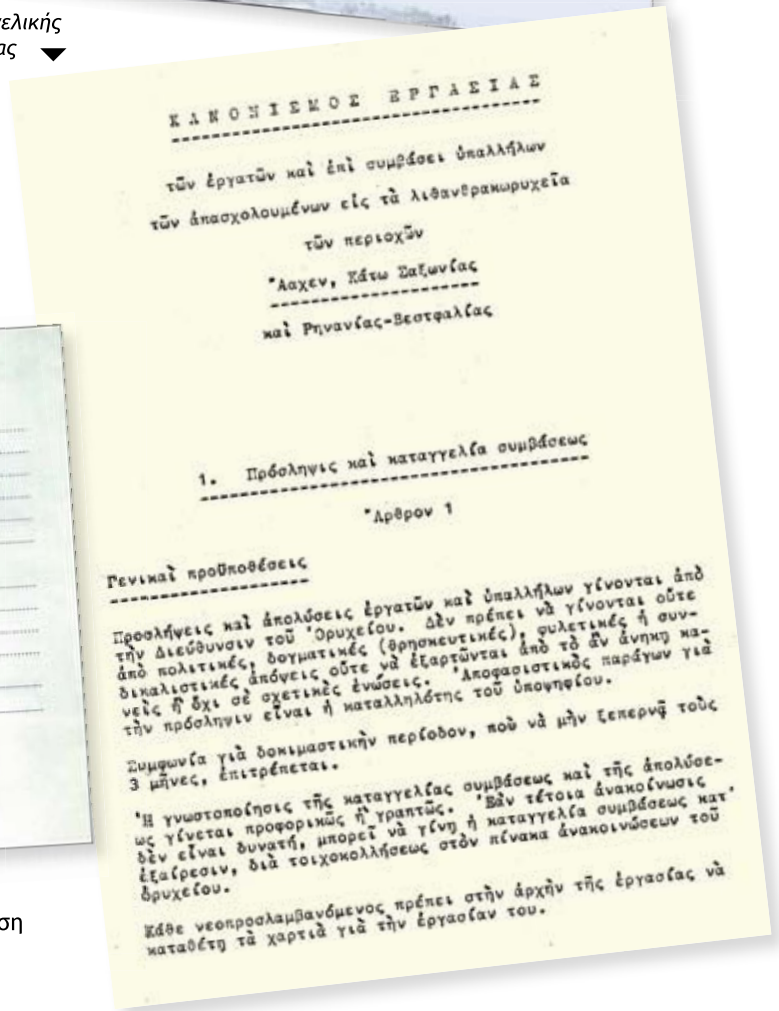
ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Παράταση της άδειας εργασίας από το 1969 έως το 1970 μιας ελληνίδας μετανάστριας για ένα ακόμη χρόνο... και μ' αυτήν και το όνειρο της επιστροφής...

Πηγή: Αρχείο Γρηγορίου Ζαρκάδα

Πηγή: Αρχείο Ευαγγελικής Κοινωνικής Πρόνοιας Φρανκφούρτης

Άδεια παραμονής στη Γερμανία... απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας εργασίας και αντιστρόφως

Πηγή: Αρχείο Γρηγορίου Ζαρκάδα

Συλλογική σύμβασις περί του καταστατικού εργασίας

Τὰ συμβαλλόμενα μέρη ἀποφεύγουν νὰ ρυθμίσουν στὸν παρόντα κανονισμόν, ποὺ ἔχει κλεισθῆ σὰν συλλογικὴ σύμβασις, νομικὰ θέματα τοῦ καταστατικῆς εργασίας. Τὰ συμβαλλόμενα μέρη ἀναλαμβάνουν τὴν ὑποχρέωσιν, μετὰ τὴν γήθησιν τοῦ ἀναμενομένου δημοσποδικοῦ νόμου, νὰ ἔλθουν χωρὶς ἀναβολὴν σὲ διαπραγματεύσεις πρὸς δημιουργίαν τοῦ δικαίου τοῦ καταστατικῆς εργασίας διὰ τὴν πρῖοχὴν ἰσχὺς τοῦ κανονισμοῦ τούτου εργασίας, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ γίνῃ ὑπὸ μορφήν συλλογικῆς συμβάσεως.

Αἱ συμφωνηθεῖσαι "Κατευθύνσεις ἐπὶ τοῦ νόμου περί πληρεξουσίων συμβούλων τῶν ἐργατῶν" παραμένουν ἐν ἰσχύϊ μέχρι κλεισμοῦ αὐτῆς τῆς συλλογικῆς συμβάσεως εργασίας. Συλλογικὲς συμβάσεις ποὺ τυχὸν συνυπάρχουν παραμένουν ἀστικτες.

Ἔσσαν τῆ 1η Σεπτεμβρίου 1950

Γιὰ τὶς Διευθύνσεις Ὀρυχείων: Γιὰ τὸ ἐργατικὸν συνδικατὸν Ὀρυχείων :

Ὑπογραφαί: Ὑπογραφαί:

MITTELVIEFHAUS
BACHHAUS
EUSTERMANN
JANUS
KLEINE
RAUHUT

DAHLMANN
DEHMEL
GUTERMUTH
K. HÖFNER
WALTER SCHMIDT
VAN BERK

Φυλλάδιο κανονισμοῦ εργασίας στα ἀνθρακορυχεία του Άαχεν, 1950, για τους εποχιακούς μετανάστες πριν από τις συμβάσεις εργασίας των εργατικών μεταναστριών και μεταναστών του 1960

Πηγή: Αρχεῖο Ευαγγελικῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας Φρανκφούρτης

Im Anschluss an den Bescheid des Tarifvertrages
Erlauben Sie mir, Sie zu bitten, die Bescheide zu bestätigen.

Vertragspartei: dem Arbeitgeberverband der Textil- und Bekleidungsindustrie
und der Gewerkschaft für Textil- und Bekleidung von 1950

oder den vom Tarifvertrager, der unter der Bezeichnung des Tarifvertrages unter wird, bestätigt
4 die dies vorgelegte Bescheid 3 durch die Bescheide des Bescheides zu bestätigen.

2 2
2 2

Der Arbeitgeber erklärt sich mit dem Inhalt des Bescheides einverstanden -- der Bescheid ist
"Vollständig" bestätigt und wird bestätigt -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

Sie bestätigen den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

Bitte bestätigen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

1) Überprüfen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

2) Überprüfen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

3) Überprüfen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

4) Überprüfen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

5) Überprüfen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

Im Anschluss an den Bescheid des Tarifvertrages, der unter der Bezeichnung des Tarifvertrages
unter wird, bestätigt 4 die dies vorgelegte Bescheid 3 durch die Bescheide des Bescheides zu bestätigen.

2 2
2 2

Der Arbeitgeber erklärt sich mit dem Inhalt des Bescheides einverstanden -- der Bescheid ist
"Vollständig" bestätigt und wird bestätigt -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

Sie bestätigen den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

Bitte bestätigen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

1) Überprüfen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

2) Überprüfen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

3) Überprüfen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

4) Überprüfen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

5) Überprüfen Sie den Inhalt des Bescheides -- der Bescheid ist "teilweise" bestätigt
teilweise -- die Bescheid ist

4.1 Τα πρώτα χρόνια...

Η άφιξη των Ελληνίδων και Ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία, μία χώρα άγνωστη και διαφορετική από την Ελλάδα της οποίας τη γλώσσα δεν γνωρίζουν, σήμαινε στέρηση πολλών δυνατοτήτων και επικοινωνίας με το περιβάλλον τους. Για τους μετανάστες το τόλμημα να ξενιτευτούν ήταν μεγάλο και οι δυσκολίες αναμενόμενες. Τα καθημερινά προβλήματα, που έχει κάθε άνθρωπος να αντιμετωπίσει, γίνονταν ακόμη μεγαλύτερα, εφόσον δεν είχαν κανένα στον οποίο θα μπορούσαν να απευθυνθούν τον πρώτο καιρό. Έτσι λοιπόν στην αρχή παρέμεναν αποξενωμένοι από την κοινωνία και από την πραγματικότητα της Γερμανίας. Εξάλλου η παραμονή τους θα ήταν προσωρινή.

Συμβόλαιο εργασίας: με μισθό 1,9 γερμ. μάρκα την ώρα

Πηγή: Αρχεῖο Ευαγγελικῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας Φρανκφούρτης

Ελληνίδα μετανάστρια το 1967 στο εργοστάσιο παραγωγής μπισκότων (Brandt) στο Hagen

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας Φρανκφούρτης

Έλληνες μετανάστες το 1966 σε εργοστάσιο κατασκευής μηχανών (Brangel) στο Ντόρτμουντ (Dortmund) ▶

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας Φρανκφούρτης

Μερικές απόψεις της ζωής των πρώτων Ελληνίδων και Ελλήνων μεταναστών

Οι πρώτες εργασίες των Ελληνίδων και Ελλήνων μεταναστών ήταν κυρίως σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Με την πάροδο του χρόνου πολλοί άρχισαν να ιδρύουν δικές τους επιχειρήσεις, όπως καταστήματα, εστιατόρια και μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το 1995 αναφέρεται ότι οι Έλληνες κατέχουν την πρώτη θέση σε ιδιωτικές επιχειρήσεις ανάμεσα στους υπόλοιπους αλλοδαπούς που ζουν στη Γερμανία.

Πρώτες εργασίες....

Από τη δουλειά στα ανθρακορυχεία... μέσα από την ανθυγιεινή εργασία προσπαθούν να κερδίσουν το μέλλον τους... το παρόν τους ήταν θαμμένο στα έγκατα της γης που ήταν χωμένοι όλη την ημέρα

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας Φρανκφούρτης

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Στα κλωστοϋφαντουργεία,
Ελληνίδες μετανάστριες το
1960 στο Leverkusen

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής
Κοινότητας Φρανκφούρτης

Στην Εταιρεία Leitz
τέλη του 1960

Πηγή: Αρχείο
Ελληνικής Κοινότητας
Φρανκφούρτης

Μετανάστρια της
πρώτης γενιάς σε
εργοστάσιο της
Φρανκφούρτης το 1974

Πηγή: Αρχείο οικ. Σιούτη

BILD 7-3-1974

Wie Gastarbeiter in Deutschland reich wurden

Was ein Grieche aus zwölf Mark Startkapital alles macht

Lebensmittelhändler Georgios Konstantinidis ist kein sparsamer Typ. Aber er hatte eine Idee (jeder hätte sie haben können) und investierte jährlich 2000 Mark alljährlich in die besten Aktien.

Ein junger Gastarbeiter, der dem deutschen Finanzmarkt jährlich 2000 Mark alljährlich in die besten Aktien investiert, ist das vielleicht nicht?

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Ein Bericht von Edgar Bork

Ein junger Gastarbeiter, der dem deutschen Finanzmarkt jährlich 2000 Mark alljährlich in die besten Aktien investiert, ist das vielleicht nicht? Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Die Platte war noch... Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Georgios Konstantinidis hat es so weit gebracht, dass er sich ein Haus in Griechenland kaufen konnte. Er hat eine kleine Fabrik in Griechenland und eine kleine Fabrik in Deutschland.

Στο ιδιωτικό τομέα στη Φρανκφούρτη μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο ιδρύεται ένας μεγάλος αριθμός ελληνικών εργαστηρίων γουνοποιίας. Έτσι, λοιπόν, στα τέλη του 1960 με αρχές του 1970 υπάρχει μεγάλη ζήτηση εργατικών χεριών και τότε καλούνται Έλληνες κυρίως από την Καστοριά και Σιάτιστα να εργαστούν στα εργαστήρια. Στα τέλη του 1970 απασχολούνταν περίπου 8.000 γουνεργάτες.

Στο εργοστάσιο της Vereinigung Deutscher Metallwerker στη Φρανκφούρτη το 1974

Πηγή: Αρχείο οικ. Σιαμάνη

Ήδη το 1974 οι Έλληνες άρχισαν να ιδρύουν ιδιωτικές επιχειρήσεις και να σημειώνουν οικονομική επιτυχία. Ο Γ. Κωνσταντινίδης φαίνεται πως τα κατάφερε στη Γερμανία. Άνοιξε δικό του Σουπερμάρκετ με ελληνικά είδη.

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

Ελληνικό εργαστήριο γουνοποιίας Κωστής στη Φρανκφούρτη το 1981. Έλληνίδες και Έλληνες εργάτες κόβουν, συναρμολογούν και ράβουν κομμάτια γούνας. Δεν προλαβαίνουν να παίρνουν παραγγελίες. Η ζήτηση είναι μεγάλη και το κέρδος πολύ. Ένας μεσαίος γουνοποιός έφτανε να κερδίζει τρεις φορές περισσότερο απ' ό,τι ένας καλοπληρωμένος γιατρός.

Πηγή: Αρχείο Συνδέσμου (Ελλήνων) Γουνοποιών και Γουνεμπόρων Φρανκφούρτης

Auf Hochtouren

läuft die Produktion bei Kostis – die Inhaber, links Joannis, rechts Dimitrios Kostis, müssen immer selbst mit ran...

Wir begleiteten Johannes Manakas in diese Produktionsstätte. OBEN LINKS sehen Sie ihn und die Chefin, Fotini Nikolaidou, die überall einspringt. OBEN RECHTS: Bei der Grisfuchs-Verarbeitung. UNTEN LINKS: Eine Zwischenkontrolle.

Eine griechische Werkstatt in Frankfurt

in vielen Ländern. Mittlerweile beläuft sich der Exportanteil auf ca. 40%. Es wird nach Österreich, der Schweiz, Italien, Spanien, Luxemburg, Belgien, Holland, Norwegen, nach USA, Kanada und Japan verkauft. Ende Februar nächsten Jahres will man sich erstmals an den Ausstellungen in Tokio und Osaka beteiligen.

Auf der Pelz-Messe Frankfurt

stellt die Firma Manakas seit zwanzig Jahren aus. Ebenso lange kauft Dimitrios Manakas schon auf Auktionen ein, in London, Skandinavien und Leipzig. Die skandinavischen Plätze hat Sohn Johannes jetzt übernommen.

Dimitrios Manakas (62) kam bereits im Jahre 1954 nach Frankfurt. Geboren in Siatista (bei Kastoria), war er ab 1946

Johannes Manakas und Joannis Nikolaidis mit Golden-Island-Füchsen, Saga selected.

Austral. Rottfuchse kommen zur Verarbeitung. Mit im Bild (v.l.n.r.): Helena Tzina, Joannis Nikolaidis und, noch einmal, Johannes Manakas.

Εργαστήριο γουνοποιίας Μανάκας στη Φρανκφούρτη (μέσα δεκαετίας 1960)
 Δουλειά σε γρήγορους ρυθμούς διότι ετοιμάζεται η συμμετοχή και επίδειξη στην έκθεση της Φρανκφούρτης.
 Πολλές εφημερίδες γράφουν για τα πολύ γνωστά ελληνικά εργαστήρια γουνοποιίας της Φρανκφούρτης

Πηγή: Αρχείο Συνδέσμου (Ελλήνων) γουνοποιών και γουνεμπόρων Φρανκφούρτης

Γουνοποιός στη περιοχή της Φρανκφούρτης το 1996. Η ζήτηση έχει μειωθεί πολύ και μόνο λίγοι έχουν καταφέρει να κρατήσουν τα εργαστήριά τους. Τέλη του 1980 υπάρχει μία μεγάλη κίνηση του Κόμματος των Πράσινων (οικολόγων), οι οποίοι από τη μια στρέφονται έναντι σε κάθε βασανισμό ζώου και από την άλλη θέλουν να διασώσουν ζώα που είναι υπό εξαφάνιση, όπως ο κάστορας. Με σλόγκαν όπως ανέφερε τοπική εφημερίδα της εποχής «έναντι στη εκτροφή ζώων με σκοπό να γίνουν γούνα» κλείνουν πολλά εργαστήρια γουνοποιίας.

Πηγή: Αρχείο οικ. Σισμάνη

Τα χρόνια περνούν και γιορτάζονται στο χώρο εργασίας

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

Πρώτες κατοικίες...

Στις αρχές οι μετανάστριες και οι μετανάστες έμεναν σε πρόχειρες κατοικίες, τις λεγόμενες παράγκες και στα λεγόμενα Heime. Συνήθως τις παρείχε ο εργοδότης έναντι χαμηλού ενοικίου και ήταν αρχικά χωρισμένες για άντρες ή γυναίκες. Συνήθως έμεναν περισσότερα άτομα μαζί.

Η είσοδος για τις παράγκες

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Η παράγκα στην οποία έμεναν περισσότερα από ένα άτομα με σχετικές ανέσεις...

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

Στην κοινή κουζίνα του καταλύματος ο καθένας γίνεται νοικοκύρης...

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

Οι πρώτες κοινωνικές και συναισθηματικές επαφές

Οι πρώτες κοινωνικές επαφές ήταν μεταξύ συμπατριωτών

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας Φρανκφούρτης

Αρραβώνας στο κατάλυμα.

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας Φρανκφούρτης

Η Κοινωνική Πρόνοια της Ευαγγελικής Εκκλησίας είχε αναλάβει το έργο της στήριξης των Ελλήνων σε διάφορους τομείς της καθημερινότητάς τους. Η πρόσκληση στην εκδήλωση αυτή είναι από το 1971.

Πηγή: Αρχείο Γρηγορίου Ζαρκάδα

- □ Οι γάμοι γίνονταν σε πρόχειρες
- □ ορθόδοξες εκκλησίες που άρχιζαν
- □ σιγά σιγά να ιδρύονται στα μέσα
- □ του 1960

Πηγή: Αρχείο οικ. Σιούτη

- □ Οι «πρώτες» νύφες έβγαιναν μέσα
- □ από τα καταλύματα...

Πηγή: Αρχείο οικ. Σιούτη

- □ ...άλλες από πρόχειρες κατοικίες ή
- □ πρώην γκαράζ, που νοικιάζονταν
- □ ως δωμάτια στις μετανάστριες και
- □ στους μετανάστες (αρχές 1960)

Πηγή: Αρχείο οικ. Σισμάνη

- □ Οι πρώτες διαπολιτισμικές επαφές
- □ μεταξύ Ελλήνων και Γερμανών...
- □ στα μέσα του 1960, καθώς
- □ περιμένουν έξω από τηλεφωνικό
- □ θάλαμο μιας και το τηλέφωνο στο
- □ σπίτι δεν υπήρχε.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

... ο διάλογος μεταξύ των δύο πολιτισμών συνεχίζεται και γίνεται έρωτας και αγάπη

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας Φρανκφούρτης

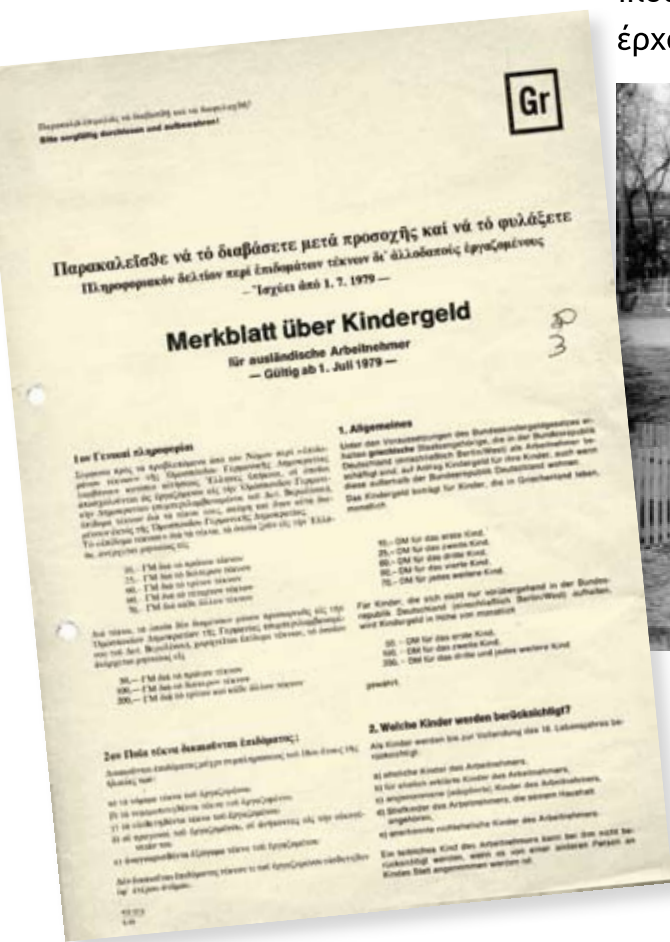
...οι πρώτοι μεικτοί γάμοι μεταξύ Ελλήνων και Γερμανών (δεκαετία 1960)

Πηγή: Αρχείο οικ. Σιούτη

Η συνένωση οικογενειών

Μερικοί Έλληνες μετανάστες άρχισαν να φέρνουν τώρα τις οικογένειες τους για να εγκατασταθούν στη Γερμανία διότι εάν φύγουν υπάρχει κίνδυνος να μην μπορέσουν να έρθουν πίσω. Οι γυναίκες και τα παιδιά των Ελλήνων μεταναστών έρχονται από την Ελλάδα στην Γερμανία.

Τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας έρχονται από την Ελλάδα...

Πηγή: Αρχείο οικ. Σιούτη

◀ Αίτηση επιδόματος παιδιού το 1979

Πηγή: Αρχείο Γρηγορίου Ζαρκάδα

- □ ...και τα πρώτα παιδιά
- □ γεννιούνται...

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

- □ Βάφτιση σε σπίτι με
- □ πρόχειρα μέσα. Η πλαστική
- □ λεκάνη έπαιρνε τη θέση
- □ της κολυμπήθρας. Μέχρι να
- □ ιδρυθούν παντού ορθόδοξες
- □ εκκλησίες συνήθως ένας
- □ ιερέας εξυπηρετούσε διάφορες
- □ περιοχές εκτελώντας τα
- □ μυστήρια με λιγοστά μέσα
- □ (1960)

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

- □ ...και λόγος για γιορτή με τους
- φίλους και συγγενείς (1960)
-

Πηγή: Αρχείο οικ. Σιούτη

- □ Οι πρώτες επισκέψεις συγγενών
- □ από την Ελλάδα
-

Πηγή: Αρχείο οικ. Σισμάνη

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Οι εκδρομές με φίλους και παιδιά ■□□
κάνουν την ξενιτιά φιλική... □
...τόσο που για πολλούς
είναι δύσκολο πλέον να την
αποχωριστούν (δεκαετία 1960)

Πηγή: Αρχείο οικ. Σισμάνη

Τα γενέθλια των παιδιών □■□
αποτελούν ευκαιρία συνάντησης □
και των ενηλίκων

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

Κάθε συγκέντρωση είναι μοναδική □□■
και αυτή η ιδιαίτερη στιγμή □
αποθανατίζεται για να γίνει
κειμήλιο..

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

...αλλά και για να σταλεί σε □□□
φίλους και συγγενείς στην Ελλάδα ■

Πηγή: Αρχείο Ναπολέοντα Γιωτίτσα

Αυτοοργάνωση

Ηδη έχουν ιδρυθεί οι πρώτες
Ελληνικές Κοινότητες και στις
δραστηριότητές τους ανήκουν
και οι εκδρομές, προκειμένου να
γνωρίσουν τα μέλη τα αξιοθέατα
της Γερμανίας.
Από την εκδρομή στο Καρλ Μαρξ
Χαους Trier (τέλη 1970)

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής κοινότητας
Φρανκφούρτης

Η Πασχαλιά του 1969 γιορτάζεται κατά τον ελληνικό παραδοσιακό τρόπο με αρνί στη σούβλα αλλά και με εγχώρια γερμανικά προϊόντα, με τη μπίρα Binding

Πηγή: Αρχείο οικ. Σιούτη

Σε παραδοσιακό γερμανικό καφενείο του Sachsenhausen, Frankfurt (δεκαετία του 1970)

Πηγή: Αρχείο οικ. Σιούτη

Η μετανάστευση των Ελλήνων στη Γερμανία σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία φτάνει βαθμιαία στο απώτερο σημείο της το 1970.

Τηλεόραση...

Πηγή: Αρχείο οικ. Σιούτη

Το 1970, όταν ξεσπά η κρίση ανεργίας στη Γερμανία, πολλοί Έλληνες μετανάστες επιστρέφουν στην Ελλάδα.

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας Φρανκφούρτης

Επιστροφή στην Ελλάδα

Έτσι λοιπόν φτάνουμε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 που η παγκόσμια οικονομία περνούσε κρίση. Η Γερμανία είχε επίσης πρόβλημα να απορροφήσει τον μεγάλο αριθμό των εργατών, που η ίδια είχε καλέσει πριν από χρόνια. Με διάφορα μέτρα, όπως με αποζημιώσεις και οικονομικές και κοινωνικές διευκολύνσεις επιστροφής, προσπαθεί να ελαττώσει τον αριθμό των ξένων εργατών. Αρκετοί Έλληνες επέστρεψαν αυτή την περίοδο στην Ελλάδα.

Έλληνες μετανάστες στο σταθμό του Μονάχου φεύγουν για Ελλάδα το 1971. Άλλοι επιστρέφουν για πάντα και άλλοι προσωρινά.

Πηγή: Αρχείο Ελληνικής Κοινότητας Νυρεμβέργης

4.2 Η εξέλιξη της μετανάστευσης σήμερα...

Σύμφωνα με στοιχεία της Γερμανικής Στατιστικής Υπηρεσίας το 2006, στη Γερμανία ζούσαν 303.761 Ελληνίδες και Έλληνες, από τους οποίους 84.058 είχαν γεννηθεί στη Γερμανία.

Σήμερα πολλοί Έλληνες μετανάστες άντρες και γυναίκες απασχολούνται σε διάφορα επαγγέλματα. Ένα μεγάλο ποσοστό έχει μετεκπαιδευτεί και κατέχει εξειδικευμένες θέσεις εργασίας σε εργοστάσια, άλλοι έχουν ιδιωτικές επιχειρήσεις και πολλοί από τους πρώτους μετανάστες έχουν συνταξιοδοτηθεί. Τα παιδιά και τα εγγόνια των πρώτων μεταναστών, η λεγόμενη 2η και 3η γενιά, κατέχει κατά ένα μεγάλο ποσοστό σημαντικές θέσεις σε διάφορους τομείς στο χώρο εργασίας της Γερμανίας και επισκέπτεται διάφορες μορφές εκπαίδευσης. Ζει και δρα ενεργά στη γερμανική κοινωνία συμβάλλοντας έτσι στη καλυτέρευση των κοινωνικό-πολιτικών συνθηκών της. Η επαφή με την Ελλάδα μένει έντονη και συνεχής. Σχεδόν όλοι οι Έλληνες είναι οργανωμένοι στις Ελληνικές Κοινότητες ή σε διάφορες μορφές συλλόγων μέσω των οποίων μεταδίδουν και κρατούν ζωντανές τις ελληνικές παραδόσεις, διατηρούν επίκαιρη την πληροφόρηση και συμμετοχή τους με τα γεγονότα της Ελλάδας και ταυτόχρονα μοχθούν για την καλυτέρευση των συνθηκών τους στη Γερμανία, προωθώντας το διάλογο μεταξύ των δύο χωρών.

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Wiesbaden, επεξεργασία της συγγραφέως